

Summary

Diagnostics of the level of perfection of art of the informational component of professional competence of future teachers of music.

Barytska A.A.

The article deals with the stages of experimental work on the introduction of multimedia technologies in the process of professional preparation of the future teachers of music, based on the introduction of the author's courses «Computer arrangement», «Musical Informatics»; the tasks of experimental work are designated; and, on the basis of established criteria, the levels of readiness of art of the computer science component of the special competence of the future music teachers are revealed.

Set forth in the article experimental diagnostics techniques, testifies to its effectiveness, allowing to improve the process of special training under the conditions of multimedia learning, to create art and the computer science component of special competence of the future music teachers.

The results of the experimental work suggest about the feasibility of implementation of the developed method in the educational process of the faculty of arts of higher educational establishments.

Key words: *special competence, media technology, music computer programs, artistic and computer competence.*

Дата надходження статті: 10.04.2015 р.

УДК 373.2.036: 781.2(045)

Вітковська С.О.,
викладач
(м.Кам'янець-Подільський)

Компетентність учнів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в основах елементарної теорії музики методом інтеграції новітніх освітніх технологій

В статті розглянуто інтегрований підхід до розвитку задатків, вмінь та навичок підростаючого покоління в галузі музичного мистецтва із залученням новітніх засобів телекомунікації науково-технічного прогресу, які певною мірою представляють перепони на шляху до засвоєння знань. При творчому ставленні педагога до своєї діяльності ці «мінуси» перетворюються в жирні «плюси», стають дієвими помічниками в навчально-виховному процесі: створюють сприятливий клімат в дитячому колективі для більш активної зацікавленості запропонованим навчальним матеріалом, спонукають учнів до фантазування, на основі якого створюються віршовані рядки (носії компактної інформації, яка подається у зрозумілій для дитячого віку формі), сприяють розробці розвиваючого дидактичного матеріалу.

Ключові слова: *технічні засоби навчання, предмети музично-теоретичного циклу, теорія розв'язання винахідницьких завдань, наочність, фантазія, дидактичний матеріал.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Науково-технічний прогрес впевнено крокує планетою, не оминаючи як високорозвинені країни, так і ті, що перебувають у стадії розвитку. Комп'ютери, планшети, мобільні телефони та інші засоби телекомунікації заповнили ринки світу. Нестійка психіка та особливості дитячого віку сприяють залученню зовсім юного покоління до використання засобів новітніх технологій у своїх іграх, що негативно впливає на навчання та розвиток природних задатків в галузі різних видів мистецтв.

Для виховання нового покоління 21 століття необхідно використовувати і нові підходи. Час «сухого» уроку за чітко визначеним планом, який багато педагогів використовують ще з часів навчання у вищому навчальному закладі, давно минув. Застосування нестандартних засобів і методів на уроках предметів музично-теоретичного циклу, які сприяють якісному засвоєнню знань в умовах глобальних змін, можуть створити ефективне підґрунтя для виховання якісних фахівців музичного мистецтва у майбутньому. Досвід роботи з учнями старшого дошкільного та молодшого шкільного віку дає можливість стверджувати, що вдало підібраний відеоматеріал, якісно виконана наочність, яка супроводжується віршованими рядками, основою яких є фантазія самих учнів, – є вдалим вирішенням проблеми зацікавлення сучасних дітей, оскільки є спільним проектом джерела знань і тих, хто ці знання поглинає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... У методичному посібнику «Музичні учнівські проекти на уроках та в позаурочній діяльності» Кондратової Л. Г. досить чітко подано визначення

принципів активної діяльності педагога: «У період істотних змін в галузі мистецької освіти сучасна школа потребує вчителя, який був би спроможний не лише передавати і транслювати нові знання, а й самостійно моделювати та конструювати інноваційні педагогічні прийоми, методи, форми, прийоми та технології навчання, самостійно створювати педагогічні проекти та бути обізнаним у проектно-технологічній діяльності в сфері музичного мистецтва» [1, с. 5], що значно підтвердило правильність обраного нами шляху.

Формулювання цілей статті... В умовах проблеми розсіювання уваги підростаючого покоління особливо гостро постало питання пошуків дієвих механізмів у роботі з учнями. Спостерігаючи за ними на уроках музично-теоретичних дисциплін, було помічено «байдужість» до стандартного викладання нового матеріалу. В пошуках елементів заохочення до засвоєння інформації, яка не завжди легко сприймається, беручи до уваги особливості предметів музично-теоретичного циклу, доцільно в першу чергу застосовувати ті ж продукти науково-технічного прогресу, які відволікають дітей від їх основного виду діяльності (навчання) та сприяти компетентності учнів методом інтеграції новітніх освітніх технологій.

Виклад основного матеріалу... Найявністю на уроках наочності, яка зосереджує увагу та сприяє активній роботі зорової пам'яті, краще піддається розумінню закладених в неї теоретичних основ у тому випадку, коли створюється у тандемі: вчитель – клас. Під час розробки визначених проектів, які б могли заповнити прогалини в знаннях, необхідно познайомити учнів з методами вирішення поставлених задач. Одним з таких методів є «Теорія розв'язання винахідницьких завдань» Генріха Сауловича Альтшуллера [2], який впродовж кількох років дає плідні результати в роботі з учнями груп початкового естетичного виховання, і неодноразово вже висвітлювалася у збірниках наукових праць [3, с. 17].

Щороку перелік дидактичних матеріалів поповнюється новими екземплярами, виготовленими на основі творчого підходу до фантазії учнів. На думку педагога, попри зовнішній авторитетний вплив педагога на розвиток вмінь та набуття навичок учнями, суб'єктивне переживання дитини повинне мати тісний взаємозв'язок із навчальним процесом. На цьому на основі власних банаторічних досліджень наполягає і відома в галузі дошкільної освіти педагог Н. О. Ветлугіна [4, с. 6].

Прикладом може слугувати проблема пасивної роботи на уроці через труднощі в розумінні та запам'ятовуванні деяких специфічних музично-теоретичних термінів. У цьому випадку моделюється ситуація, яка примушує учнів до активного мислення задля вирішення поставлених задач: дітям пропонується перегляд двох відео, де записано зграю голосистих круків, які блукають галявиною в пошуках їжі, та співочих птахів, що ширяють високо в небі. Після обговорення гучності почутих звуків учні отримують завдання додому:

Галки голосно кричали –
Весну красну зазивали.
«Фур» – та вгору полетіли.
Ще й на **форте**п'яно сіли.
Гучно там хлопча співає –
Красну весноньку вітає.

Після засвоєння у невимушеній формі динамічного відтінка «форте», доцільно поставити перед класом нову задачу, яка допоможе засвоїти термін «піано»:

В небі жайворон літає –
Гучно він пісні співає,
А до нас лиш долітає:
«ф'ю» та «ф'ю»...
Нехай співає.
Він далеко, тож ледь чути
Ці **піаністичні** звуки.

Задля кращого засвоєння динамічних відтінків ми вготували роздатковий дидактичний матеріал, на якому з одного боку знаходиться зображення, що відповідає силі гучності, а з другого – буквене позначення динаміки: «**f**» та «**p**». Завдяки батьківському піклуванню про вивчення іноземних мов більшість дітей вже уміють вимовляти ці звуки. Під час визначення динаміки прослуханого твору вони споглядають буквене позначення, а згодом відмінно справляються з цим завданням усно. На практиці учні гарно сприймають музичне відео «Дитячий альбом» П. І. Чайковського та зоологічну сюїту «Карнавал тварин» К. Сен-Санса.

Педагоги, які працюють з учнями-дошкільниками, повсякчас вирішують проблему готовності руки до письма. В міру специфічності використовуваних ліній та штрихування під час роботи в нотному зошиті було проведено кілька експериментів, один з яких дав гарні результати.

Учням пропонувався перегляд мультиплікаційного фільму про джмеля, у супроводі музичного твору М. А. Римського-Корсакова «Політ джмеля». Увага дітей акцентується на безперервно обертовому русі мелодичної лінії, яка відтворює як роботу крил комахи, так і її безпосереднє кружляння над квітами. На чистих аркушах паперу учні відтворюють безперервно обертову лінію спочатку великих комах, а згодом малих:

Джміль летить,
Дзижчить, кружляє,
Поки квіточку знайде,
Кіл багато намотає –
Мед у вулик принесе.
Потім учні наповнюють соти медом: зафарбовують графічний малюнок круговими рухами:
Меду бджілки назбирають –
Вулик весело гуде.
В соти мед той поскладають –
Взимку солодко буде.
Треба мед не розгубити,
Кожну соту вщент залити.
Наступний етап роботи – зафарбовування овалів нот у збільшеному форматі:
Дружно діти попрацюють –
Кожну ноту замалюють:
Акуратно, обережно,
Наче бджілка у польоті,
Олівцем кружляєм ніжно,
Ми – найкращі у роботі.

Така підготовча робота дає можливість вирішити одразу кілька практичних завдань: учні починають розуміти правила правопису в нотних зошитах, які вимагають кругових рухів руки, вправляються у написанні овала – основи ноти, вчать бачити її краї і заштриховувати її круговими, а не прямими лініями. Діти готові до практичної роботи в нотних зошитах.

Наступний етап в роботі над правописом нот – розуміння, що нота має не лише назву, а й залежно від форми нотного знака – тривалість. Під час засвоєння цілої тривалості нот, учні переглядають мультиплікаційний фільм «Колобок», рахуючи звірят, яких зустрів головний герой в лісі. Додому отримують письмове та усне завдання:

Наш **ціленький** колобок
В лісі десь блукає,
І рум'яненьким бочком
Всіх звірят вітає:
1i2i3i4i (вимовляючи цифри, діти нахиляють голову).

На шляху до спільної мети батьки учнів завжди йдуть на зустріч педагогу – домогосподарки із задоволенням випечуть пухкі пиріжки-колобки для уроку. Такі смаколики стають наочністю і певною винагородою за роботу на уроці. Під час поділу колобок між учнями йде засвоєння половинної тривалості. Отримуючи завдання додому, увага учнів звертається на те, що під час розучування віршованих рядків необхідно імітувати поділ колобка саме правою рукою. Таким чином учні будуть правильно писати шпиль ноти.

Дуже мудра **половинна**
Бути чесною повинна:
Колобочка поділила (права рука показує поділ)
Всіх нас пригостила:
1 i 2 i, 3 i 4 i.

У міру вивчення тривалостей завдання ускладнюються. Переглядаючи відео з морськими пейзажами та фотографії з моря, які діти принесли на урок, кожен розповідає про цікаві морські історії, які з ними трапилися під час відпочинку. При цьому увага акцентується на засмаглих обличчях відпочивальників та найпоширеніших морських подарунках. Таким чином четвертна нота сприймається дітьми як засмагла пані, яка має чотирьох друзів, у подарунок яким привезла з теплих країв мушлі:

Четвертна десь на морях
Гарно засмагала,
Друзям мушлі назбирала,
Всіх обдарувала:
1 i, 2 i, 3 i, 4i.

Восьма нота порівнюється з малими дітьми, яким не дозволяється перебивати дорослих під час розмови.

«Я – найменша у рідні», –
Обізвалась **восьма** нота,
«І, як всім малим, мені
Не дають відкрити рота»:
1, і, 2, і, 3, і, 4, і.

Звичайно, на такий метод витрачається багато часу, але в подальшому не буде необхідності щоразу повертатися до вивченої теми, що дасть можливість рухатися вперед без проблем. Існує пересторога, що читач відкине запропоновані методи, але на практиці вони дають результати, а тому мають право на життя. Відвідувачі уроків з дітьми, які проводили педагоги і професори Інституту Орфа, зазначали, що в класі відбувалася певна гра, на яку шкода дорогоцінного часу уроку, і водночас захоплювалися побаченим [5, с. 141].

Кожен учень має можливість випробувати свої здібності диригента під час колективного музичення. Задля чіткого відтворення необхідної схеми тактування учням пропонується кілька відеопрезентацій: годинник з маятником, дитяча гірка і сонечко, яке зігріває нашу планету промінням. Відтворюючи рухи маятника в ігровій формі, учні опановували дводольну схему, а педагог знову отримував поле для творчої діяльності:

Наш годинник на стіні
Відміряє тихо дні:
Раз і два - цікавим кроком
Стрілки рухаються боком.
Ми прислухались: ось так
(прислухаються),
Він у відповідь: «Тік-так».

Те ж відбулося і з дитячою гіркою, яка повинна була навчити дітей схеми тридольного розміру: учні рукою показували, як треба піднятися на гірку – спуститися з неї – та обійти, щоб знову піднятися:

Гірку люблять всі малята?
Ну тоді йдемо гуляти...
З гірки весело спускатись!
Може ще будем кататись?
Обійшовши її збоку,
Знову ліземо високо!

Чотиридольний розмір в їхньому віці використовувати небажано, але готувати руку корисно: учні показують, як промінчик опустився на поверхню планети, обігрів її зліва, засвітив місяць внизу і разом з парою повернувся вгору:

Сонце високо сіяє,
Нам проміння посилає.
Воно землю зігріває –
Пар до хмарки підіймає.

Висновки...Отже, творчий підхід до використання технічних засобів навчання у сукупності з фантазією дітей, новітніми методами і засобами, які, на перший погляд, відволікають від наміченої програми навчального плану, стають дієвими помічниками у засвоєнні нового матеріалу, який легко відтворюється завдяки емоційним враженням від перегляду відео, активній участі у створенні наочності та вивченим віршованим рядкам, які легко пригадуються за найменшої потреби.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кондратова Л. Г. Музичні учнівські проекти на уроках та в позаурочній діяльності: Методичний посібник / Л. Г. Кондратова. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 120 с.
2. Альтшуллер Г. С. Творчество как точная наука / Г. С. Альтшуллер. – 2 изд. дополн. – Петрозаводск: Скандинавия, 2004. – 208 с.
3. Актуальні питання мистецької педагогіки: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький: ХГПА, 2013. – Вип. 2. – 154 с.
4. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини / Переклад з російської К. Скрипченка. – К.: Музична Україна, 1978. – 256 с.

5. Тютюнникова Т. Э. Видеть музыку и танцевать стихи... Творческое музицирование, импровизация и законы бытия. [моногр.] / Т. Э. Тютюнникова. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 264 с.

Транслітерований список літератури:

1. Kondratova L. H. Muzychni uchnivski proekty na urokakh ta v pozaurochnii diialnosti: Metodychnyi posibnyk, Navchalna knyha – Bohdan: Ternopil, 2014, 120 p.
2. Al'tshullier H. S. Tvorchestvo kak tochnaya nauka, 2 Issue dopoln., Petrozavodsk, Skandinaviya, 2004, 208 p.
3. Aktualni pytannia mystetskoï pedahohiky, zbirnyk naukovykh prats, Volume 2, hol. red. Shorobura I. M., Khmelnytskyi, KhHPA, 2013, 154 p.
4. Vetluhina N. Muzychnyi rozvytok dytyny, Pereklad z rosiiskoi K. Skrypchenka, Kyiv, Muzychna Ukraina, 1978, 256 p.
5. Tyutyunnikova T. E. Videt' muzy'ku i tancevat' stixi... Tvorcheskoe muzicirovanie, improvizaciya i zakony by'tiya, monografiya, Moskva, Editorial URSS, 2003, 264 p.

Аннотация

Компетентность учеников старшего дошкольного и младшего школьного возраста в элементарной теории музыки методом интеграции новейших образовательных технологий

Витковская С. А.

В статье рассмотрены интегрированный подход к развитию задатков, умений и навыков подрастающего поколения в области музыкального искусства с привлечением новейших средств телекоммуникации научно-технического прогресса, которые в определенной степени представляют препятствия к усвоению знаний. При творческом отношении педагога к своей деятельности эти «минусы» превращаются в жирные «плюсы», становятся действенными помощниками в учебно-воспитательном процессе: создают благоприятный климат в детском коллективе для более активной заинтересованности предложенным учебным материалом, побуждают их к фантазированию на основе которого создаются стихотворные строки (носители компактной информации, которая подается в понятной для детского возраста форме), способствуют разработке развивающего дидактического материала.

Ключевые слова: *технические средства обучения, предметы музыкально-теоретического цикла, теория решения изобретательских задач, наглядность, фантазия, дидактический материал.*

Summary

Competence of Pupils of the Senior Preschool and Primary School Age in Elementary Music Theory by Integrating the Latest Educational Technology.

Vitkovska S.O.

The paper considers an integrated approach to the development of traits and skills of the younger generation in the field of music involving advanced telecommunications technological progress, which to some extent are barriers to learning. With regard to creative teachers in their activities, these «cons» are converted to fatty «pros» and they are effective aids to the educational process: creating favorable climate in the children's team for a more active interest in the proposed training material, lead them to fantasy through which poetic lines are created (compact media information presented in an understandable form for childhood), contribute to the development of teaching didactic materials.

Key words: *technical training, subjects of musical theoretical cycle, theory of inventive problem solving, visualization, imagination, didactic material.*

Дата надходження статті: 15.04.2015 р.